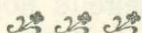

korlátai között felhasználjuk egyben arra is, hogy az erdőgazdaság céljait, törekvéseit és jelentőségét gazdanépünk körében ismeretesekké tegyük. Ezuttal nem akarom azonban olvasóim szives figyelmét továbbmenőleg is fárasztani. Az elmondottakban talán sikerült mindenkit meggyőzőn arról, hogy gazdasági fejlődésünk érdekei a kölcsönös megértésen alapuló testvéries együttműködés lehetővé tételére utalnak, és ha ez sikerült: hiszem, hogy a vele járó munkától nem fog visszariadni t. szaktársaim egyike sem, és már az erre megjelölt módok és eszközök lelkes felkarolásával is olyan eredményeket érünk el, melyek nemcsak erdőgazdaságunk akadálytalan fejlődésére, de egész gazdasági életünkre is, a fáradságot nagyon megérdemlő üdvös kihatással lesznek.

A magyar erdőművelés multja és feladatai a jövőben.

Irta: *Vadas Jenő.*

Most, hogy a magyar erdőgazdaság érdekeinek szolgálatában álló szakközlönyünk: az „Erdészeti Lapok” fennállásának 50-edik évfordulóját ünnepli szerényen, e jubiláris füzet kiadásával, alkalmoszerűnek tartom, hogy az erdőgazdaság egyik lényeges tényezőjéről, mondhatnám legfőbb *alkotórészéről*, az *erdőművelés*-ről is néhány szóval megemlékezzünk. Annyival inkább meg kell ezt tennünk, mert végiglapozgatva az „Erdészeti Lapok”-at, az *első* füzetből kezdve az *utolsóig* előtérbe helyezkednek azok a közlemények, melyek az erdőművelés fejlesztésének a szükségességét hirdetik; mert jól tudta már régen minden erdész, aki a jövőbe is tekintett, hogy a magyar erdők

fentartásának és értékük emelésének, tehát megfelelő jövedelemadásának a kulcsa az erdőművelés feladatainak szakszerű és becsületes végrehajtásában rejlik.

Ezt a célt — legjobb meggyőződés szerint — hiven szolgálta, alapításától kezdve a mai napig az „Erdészeti Lapok“. Hogy a kitűzött célt erdőgazdaságunk eddig mégsem érte el, nem az „Erdészeti Lapok“ munkásságán mult, mert 49 hatalmas kötet tartalma bizonyítja, hogy a cél felé kitűzött irányt mindig következetesen betartotta.

Hogyan is állottunk 50 évvel ezelőtt s a következő évtizedekben erdőállományunkkal és milyen állapotok uralkodtak akkor az erdőművelés terén?

Jóllehet az 50 év előtti statisztika adatai szerint a magyar erdők az ország összterületének 34⁰/₀-át foglalták el,*) hazánk mégis arról volt híres, hogy fában szegény, de annál gazdagabb óriási kiterjedésű fátlan pusztákban.

Ennek a véleménynek az okát abban kell keresni, hogy az óriási kiterjedésű magyar síkságról mindenki könnyebben szerezhetett tudomást, mint a jórészt az ország határszélein elterülő s megfelelő közlekedési eszközök híján nehezen hozzáférhető erdők tekintélyes terjedelméről. Pedig 50 év előtt még akkora kiterjedésű *őserdeink* is voltak amilyenekkel Európa kevés állama dicsekedhetett. Az erdőgazdasági használat alatt álló erdők nem kevésbé jelentékeny területeket foglaltak el.

Fuchs, idézett munkájában, 1861-ben a magyar erdők területéből 1 millió kat. holdra becsüli az őserdők terjedelmét. Természetes, hogy ezek alatt nem érthette azokat az őserdőket, melyeket teljesen érintetleneknek gondolunk,

*) F. Fuchs: Ungarns Urwälder 1861. 1. o.

hanem azokat, amelyekben nagyobb mértékű szálalás avagy tarvágásos fatermelés addig nem volt és amelyek természetes úton, az emberi munkásság minden hozzájárulása nélkül keletkeztek.

Ezeknek az őserdőknek a zömét a bükk, lucz- és jegenyefenyő, nemkülönben a kocsányos és kocsánytalan tölgyerdők alkották, de voltak különlegességei is, amelyek között pl. rendkívül érdekes lehetett az a hársakból álló őserdő, melyről ugyancsak *Fuchs* tesz említést s amely az Arad vármegyében mintegy 790 m tengerszint fölötti magasságban fekvő Gyalu-Hegyes csúcsa alatt, közel 1000 kat. holdat foglalt el és nagy- és kislevelű, szórványosan ezüstlevelű hársakból állott.

Ma már ennek hírét sem halljuk és csak elvétve akadunk a tulajdonképeni őserdők maradványaira is, mert a legutóbbi 50 esztendő alatt a fejsze behatolt a legtávolabb eső rengetegekbe is s megváltoztatta az erdők őseredeti képét. Ezen nem is csodálkozhatunk, ha tekintetbe vesszük, hogy hazánk gazdasági, kereskedelmi és ipari viszonyai a legutóbbi 50 év alatt oly átalakulásokon mentek keresztül, a fejlődés ezen a téren akkora lépésekkel haladt előre, hogy az erdők erősebb mértékű feltárása sem maradhatott el.

A 67-iki kiegyezés után vett nagyobb lendületet egyes vármegyéinkben (pl. Szepes, Gömör, Nógrád) a bánya- és kohóipar, mely temérdek fát és szenet fogyasztott, megkezdődtek a nagyobb építkezések fővárosunkban s a vidék nagyobb városaiban, a vasuti építkezés nem remélt mértékben vonta körébe az ország nevezetesebb pontjait, amit bizonyít vasutjaink mostani kiterjedt hálózata. Egyéb fát fogyasztó ipartelepek is keletkeztek, élükön azokkal a nagyobb szabású gőzfűrésztelepekkel, amelyek a hegységi

erdők fenyőfájára épp úgy, mint a síkvidék tölgyeseire éheztek s mohósággal fogyasztották különösen annak az óriási heglánczolatnak az erdeit, mely Zemplén vármegye északi részéből kiindulva, Ung, Bereg, Máramaros, Szatmár, Bihar és Arad vármegyéken át Krassó-Szörényig s innen le a Vaskapuig terjed. Ezek mellé sorakoztak azok a nagyobb üveggyárak és mészégető-telepek, amelyek különösen a Felvidék elő- és középhegységi bükköseinek voltak a főfogyasztói és jelentékeny mértékben emelték a tűzifára irányuló, amugy is élénk keresletet.

De nem pihent a fejsze északon és délen sem, amott különösen a magánuradalmak luczfenyveseit dézsmálta meg a „virágzó“ fakereskedelem, emitt pedig a kincstár tölgyesei fölött kezdték kongatni a halálharangot. Amikor pedig a mult század utolsó évtizedeiben a tanninnyeréshez szükséges luczfenyőkéregré is megindult az élénk kereslet, a Felvidék sok ezer holdas luczfenyves erdeje tűnt el a földszinéről (különösen Liptó vármegyében), délen pedig a telepítési áramlat fenyegette megsemmisítéssel a nem feltétlen erdőtalajon álló kocsányos tölgyesek javarészét.

Az urbéri elkülönítések végrehajtásának a főtömege is a mult század 70-es, 80-as éveire esett. Ez a szükséges rossz ugyan fokozta a volt földesur kezén megmaradt erdőbirtok értékét, de a volt urbéresék „kezelése“ alatt különösen a legelőilletményül kihasított erdők területének a termőképessége, a szertelen legeltetés következtében, rohamosan fogyott, miglen felszinre került a kopárság.

Vidékenként a tagosítás keresztülvitelével is jutott fás terület a kisbirtokos kezére, olyan termőhelyeken is, ahol a talaj termőképességét éppen a rajta levő fa óvta meg az elpusztulástól. Mihelyt szabadon rendelkezhetett földjével, nyomban nekiesett a fának, rászabadította legelő jószágát

s „jóhiszemű“ gazdálkodásával néhány év múlva gyarapította az elkopárosodott területek terjedelmét.

Az ország nyugati részében is nagy átalakulásokon ment át az erdők állapota, illetőleg az erdőgazdaság.

Igy a Bakony, mely még a múlt század első felében messze földön volt híres összefüggő rengeteg erdejéről, a benne a század dereka táján történt telepítések után s később faállományainak nagyobb szabásu kitermelésével és a fővadtenyésztésnek tulzott meghonosításával, eredeti őserdő jellegét teljesen elvesztette. A rendszeres erdőgazdaság üzését nagy részében megakadályozza a vadászati érdek s emiatt az erdők értéke azokon a területeken fokozatosan csökken.

Az országnak ebben a részében történt átalakulásnak teljesen szokatlan, különösségével erdészeti körökben általános feltűnést keltett képét adták pl. a Tolna, Somogy és Baranya vármegyékben fekvő s a herczeg Esterházy-féle majorátust alkotó óriási kiterjedésű erdők is, melyeket 1861-ben *bérbeadtak*.*) (A bérlet csak most, tehát éppen 50 év múlva szűnt meg.) Ennek a következménye volt az erdőirtásoknak az a szertelensége, amely kiterjedt nemcsak a mezőgazdasági művelésre állandóan alkalmas területekre, hanem a feltétlen erdőtalajok nem csekély részére is. Az akkori bérlők, nem törődve az erdők állományának állandó fenntartásával, a nagy kiterjedésű vágásterületek felujtásáról éppen nem gondoskodtak, sőt azokat olyan óriási juhállománnyal legeltették, amely az erdők felujulását lehetetlenné tette.

Ebben az időben terjedtek el országszerte azok a szállóigék, melyek azt hirdették, hogy: „az erdő csak azért

*) Jahresbericht des ung. Forstvereines 1866. P. 34.

erdő, hogy a legelőjóságot elartsa“, és hogy: „erdő volt és erdő lesz“. Természetes, hogy ily biztató jelszavak mellett különösen a kisbirtokos az erdőtalajt kizárólagos legelőnek taksálta, ehhez képes erdejét rendszeresen „gyéritgette“ is, hogy mennél kövérebb legelőt kapjon, miglen az utolsó fa is eltűnt az erdő talajáról. A legelőjóság segítségére sietett a nyári nap perzselő ereje, a szárító szél s a záporosók romboló vize, amely tényezők következetes munkája nyomán, hovatovább érezhetővé vált a kopárosodás és a vizmosások sokszor megdöbbentően káros hatása.

Igy pl. Nógrád vármegyében 1866-ban a kereken 238.000 kat. holdat kitevő erdőterületből*) csak a felerésze volt nagybirtokosok kezén s állott viszonylagosan rendszeres erdőkezelés alatt, míg a másik feléből $\frac{1}{3}$ része az erdőnek már teljesen elpusztult s kizárólagos legelőül szolgálva, utat nyitott a vizmosások keletkezésének. Ezek után nem csodálkozhatunk, hogy az erdőkezelésnek eme szomorú nyomaival, mert a bánásmód országszerte sok birtokon egyforma volt, nemcsak Nógrádban, hanem széltiben az egész országban találkozunk.

Ezeken a viszonyokon akkoriban nem enyhíthetett sem az 1769-iki „Waldordnung“, sem pedig az 1807. évi 21. törvénycikk, mert végrehajtásuk leküzdhetetlen nehézségekbe ütközött.

A helyzet tehát az erdőtörvény életbelépése előtti időben az volt, hogy erdeinknek körülbelül $\frac{1}{4}$ része, tehát kereken 3 millió hold, volt abban a pusztuló állapotban, melyekről *Bedő Albert* találóan s hű jellemzésben úgy emlékezik meg, hogy: „csak olyan délibábtermészetű erdők,

*) Jahresbericht des ung. Forstvereines 1866. P. 68.

mint az alföldiek, melyekből eltűnik a fa, ha hozzájuk közel megyünk s az erdőnek nyomorék hirdetője marad vissza, miként ez a kies fekvésű magas Tátra vidékén is elszomorítólag látható.*)

De a többi erdő is gondozásra szorult.

Ez a nagyon is vázlatosan megrajzolt képe az érem egyik felének, az 50 év előtti erdőművelésről, helyesebben, az erdők állapotáról, az erdőtörvény megalkotásáig. Ez azonban az érem *sötét, komor fele*.

Ha a *másik felét* vesszük közelebből szemügyre, ugyancsak az erdőtörvény megalkotása idejéig, rajta a kép színesebb, megnyugtatóbb világításban tárul elénk. Hiszen már 50 évvel ezelőtt is s a következő években mindinkább, voltak nagyobb erdőbirtokosok, a kincstárt nem is számítva, akik átértékelték az erdők állandó fentartása elvének egyént és nemzetet fentartó nagy fontosságát, akik arra a szilárd meggyőződésre jutottak, hogy az erdő rendszeres kezelésével nemcsak a maguk s jogutódaik érdekét, hanem a közgazdaságot s így az ország javát is szolgálják. Ehhez képest legjobb akaratuk szerint és a rendelkezésükre álló eszközök segítségével kezelték, művelték erdeiket.

Hogy valamennyi ilyen birtokos fősorolásától eltekinthessek, példaképen fölemlitem az *árvai közbirtokosság* uradalmát, *Fülöp szász-coburg herczeg* uradalmait, *báró Révay Gyula* kisselmecei erdőbirtokát, a városok közül pl. *Brassó, Igló, Lőcse, Pozsony* erdőbirtokait.

Ezek mellett számtalan kisebb-nagyobb birtokon már régóta, ha mindenütt nem is rendszeres, de mégis olyan gazdasági terv szerint kezelik az erdőt, mely állandó fenntarthatására emberileg teljes biztosítékot nyújt.

*) Erdészeti Lapok 1886. 356. old.

Sok helyen sulyt helyeztek — eltekintve a sarjerdők-től — az erdő természetes felujtására is, ha egyéb tekintetből nem, a felujtás olcsósága kedvéért. Ha az öregebb erdő nyitva is állott a legelőjóság számára, a vágás alá kerülő erdőrészek *előtilalomról* nem feledkeztek meg, annál kevésbbé az *utótilalomról*. A tarravágott területeken *egyes fákat* vagy *csoportokat* is hagytak, azzal a célzattal, hogy a csemeték védelmeül szolgáljanak, de legtöbbször azért is, hogy magtermésükkel a felujtás hiányait pótolják.

Erre az időszakra esik a felujtó tarvágások (kulisszavágás) többnyire sikertelen alkalmazása is a Felvidéken, melynek luczfenyveseiben egyébként a felujtás sok birtokon magvetéssel (pl. árvai közbirtokosság), de csemeték ültetésével is (pl. báró Révay kisselmeczi birtokán) történt, többnyire sikerrel. Így a báró Révay-féle birtokon egymásután sorakoznak a legutóbbi 40 év vágásterületei szép luczfenyő-állományaikkal. Ezt látjuk az árvai közbirtokosságnál s talán még egyebütt is.

Az Alföld tölgyeseinek a felujtásánál nagyobb mértékben kezdték alkalmazni a mezőgazdasági műveléssel kapcsolatos felujtást a tölgyemakk teljes elvetésével, majd később a soros vetést, mezőgazdasági köztes műveléssel. Az ekként különösen a múlt század 70—80-as éveiben keletkezett igen sok szép tölgy rudas erdő dicsérte elődeink gondoskodó munkálkodását az erdőművelés terén. Ma ezeknek a tölgyeseknek a helyén többnyire ekevas veti barázdára az áldott földet.

Az előhegységi tölgyesek is sok birtokon állottak rendszeres gazdasági kezelés alatt, különösen azok a cserzőkérget adó sarjerdők, melyek jövedelmezőségüknél fogva, az erdőgazdaság különböző gazdasági módjai között, igen előkelő heiyet foglaltak el.

Egyébiránt ebben az időben (40—50 évvel ezelőtt) kezdtek általában nagyobb tért hódítani a *sarjerdők*, mert természetes felujulásuk költségbe nem került s mert viszonylagos gyors növekedésükkel kisebb vágásforduló mellett nagyobb vágásterületek alkalmazását engedték meg. De az sem szenved kétséget, hogy ezen a téren, különösen a legeltetéssel kapcsolatosan, történt a múltban a legtöbb visszaélés és történik helyenként ma is, aminek szomorú példái azok a tekintélyes területeket elfoglaló „rontott erdők” és „bokros legelők”, melyek várva-várják az „átalakítás” munkáját.

A múlt erdőgazdasága javára irandó az a sikeres tevékenység is, mely a *futóhomok-területek megkötése és befásítása* terén észlelhető, amely tevékenységnek kimagasló mozzanata az *ákácznak*, mint erdőt alkotó fának a felismerése, ezután nyomban történt felkarolása és terjesztése országszerte. Csak rá kell hogy mutassak a Duna-Tisza közén levő óriási terjedelmű homokságra s a deliblái *volt* homokpuszta mai állapotára, hogy meggyőződhesünk az 50 év előtti idő ama részében történt munkásság kimagasló közgazdasági eredményeire, amelyet „*erdőtörvény előtti időszaknak*” nevezünk.

Méltán *határkő az 1879. év* a magyar erdőgazdaság történetében, mert az ebben az évben megalkotott XXXI. t.-cz. és majd később, az 1898. évi XIX. t.-cz. életbeléptetése kijelölték az erdőgazdaság működésének azt az irányát, melynek követése „*a magyar erdők természetszerű rendes állapotához*” vezet.

Nem lehet ezuttal célom, hogy az erdőgazdaságban ettől az időponttól kezdődő változásokról és átalakulásokról részletesen beszámoljak, mert az érdeklődő szakember kutató szeme mindezt észreveszi, ha körültekint az ország

erdős vidékein s ha átlapozza a fejlődés mozzanatairól beszámoló és a mai állapotokat megvilágító elég gazdag szakirodalmat.

Meggyőződhetik a tagadhatatlan fejlődésről; tudomást szerezhethet arról az eredményes erdőművelési munkáról, melyet a síkság és a hegyvidék jelentékenyebb erdőbirtokain a különböző fafajokból alkotott erdők rendes állapota tár szemé elé és dicsér.

Gyönyörködhetik már sok helyen a volt kopárságnak fatenyészettel tarkított, itt-ott már terjedelmesebb részleteiben is.

Észreveheti az erdő hatalmas térfoglalását az addig természetlen s örökös mozgásával a termékeny földeket is veszélyeztető futóhomokon.

És némileg megnyugvására szolgálhat az a kép is, melyet helyenként a volt urbéresék és egyes közbirtokosságok kezén levő erdők mai állapota mutat, mert a becsületes, következetes, akadályokat nem ismerő küzdelmes munkának most már nemcsak a nyomai látszanak ezen a képen, hanem azok a halványan kiemelkedő körvonalak is észrevehetők rajta, melyeknek határozott vonásokkal való kiegészítése után, ez a kép is beilleszthető lesz a rendszeres erdőművelés kemény munkával megalkotott és tartósnak ígérkező keretébe.

Azok a sikerek, amelyeket itt röviden körvonaloztam, az erdőművelés utmutatásainak követéséből és helyes alkalmazásából s nem csekély részben az erdőtisztí és altisztí karnak kötelességérzetéből és az erdő iránt érzett meleg szeretetéből erednek. Az erdőtiszték az erdők rekonstruálása nehéz munkájánál lehetőség szerint felhasználták s felhasználják ma is mindazokat az eszközöket és módokat, melyeket az erdők szakszerű felújítása, gondozása és nevelése

keresztülvitelénél a modern erdőműveléstan rendelkezésükre bocsát.

Ezzel eljutottam vázlatrajzszerű közleményem ama részéhez, melyben az erdőművelés jövő feladatairól is néhány szóval meg kell emlékezni, ezzel kapcsolatosan nem hagyván megemlítés nélkül azokat a lényegesebb mulasztásokat és hibákat sem, melyek erdőgazdaságunk újabb időszakában is, véleményem szerint, az erdőművelés terén történtek.

Bedő Albert: „Az erdőművelés jelentősége hazánkban“ (czim alatt*) a Magyar Tudományos Akadémia egyik ünnepélyes közgyűlésén elmondott klasszikus beszédében az erdőművelés feladatait tömör összefoglalásban így állítja elének, 1886-ban: *„Az erdőművelés feladata kétirányú hivatás teljesítésében áll. Egyik a már meglevő erdők állapotának és minőségének a gondos kezelés segélye által való javítása, másik új erdők megtelepítése a természet által fatermésztési használatra utalt talajon“.*

Megszivlelendő szavak ezek ma is, elhangzásuk után negyedszázad múlva, mert még ma is az ekként elének állított kötelességteljesítés előtt állunk.

Igyekeztünk, legalább mi, az erdők hivatott gondozói, ennek a kötelességnek eleget tenni, de rajtunk kívül eső okok miatt nem tehattünk eleget abban a mértékben, amelyben ez a letűnt negyedszázad, gazdasági téren is előrehaladott korszelleme megkövetelte volna. Mert — fájdalom — az erdőpusztítást, annak szomorú következményeivel együtt és az erdők szakszerű gondozásának a hiányait ma is még sok helyen tapasztalhatjuk és ma is azt mondhatjuk, mint 1886-ban mondta *Bedő*, hogy aki erre nézve *„példát akar*

*) Erdészeti Lapok 1886. 353. és köv. o.

látni, utazzék a Kárpátok közé, a Duna alsó vidékére, a Vág völgyébe, a Hernád mellé és a Tisza felső vidékére, vagy menjen a Királyhágón túl a Maros és Olt völgyébe, a Küküllő, Gyógy, Ompoly és Aranyos vízének mellékére és bizonyára szomoruan fog meggyőződhetni, hogy nyakunkon van az égető szükség, mely kiáltóan hirdeti az erdőművelés elmulasztása és elhanyagolása által okozott sajnos változások helyrehozásának szükségességét, melyeket minél későbbre halasztunk, annál drágábban fizetünk meg“.

Ezek a ma is részben meglevő szomorú példák megszabják egyuttal azt a kötelességet is, melynek erélyesebb teljesítése elől „kulturállam“-unkban soká már nem lehet elzárkózni. A mód: erre vonatkozó *törvényeink szigorú, következetes* és ahol kell, *méltányos végrehajtása*. A többit bizzák ránk, erdőtisztekre, elvégezzük becsületesen.

Eddig sem rajtunk múlt, hogy az erdőművelés égetően szükséges valamennyi munkálata nem hajtatott végre, hanem azon, hogy nem volt módunkban az erdők rekonstruálása és ahol kell, megtelepítése munkáját az egész vonalon megkezdeni. Mert ahol ehhez a módot és eszközöket megadták, ott az erdőművelő kezemunkája nyomán új élet fakadt.

Ha példa gyanánt rámutatok a volt naszódvidéki községi erdők kezelése tárgyában megalkotott 1890. évi XIX. törvénycikk végrehajtásával bekövetkezett erdőgazdaság fellendülésére s az ebből származó áldásos következményekre, vagy a deliblati futóhomok és a Duna-Tisza között elterülő homok, avagy a Brassó vármegyéhez tartozó hétfalusi és sok más vármegyebeli kopár területeknek nagy arányokban történt sikeres befásítására és ezekkel szembeállítom például az erdélyi Mezőség óriási méretekben szembeötlő terméketlen, sivár képét, vagy a Krassó-

Szörény vármegye egyes részeit végpusztulással fenyegető karsztszerű kopár sziklamezőket, akkor beláthatja mindenki, hogy az ily viszonyok közt levő terméketlen földtesteknek az erdőművelés körébe való bevonása, tehát visszahódítása az erdőkultura számára, csakis az államhatalom rendelkezésére álló eszközök szigorú alkalmazásba vételétől függ. Szabadittassanak fel ezek a területek az *erdősítési tilalom* alól, mert most valósággal ez alatt állanak, erdősítési szándékkal meg nem közelíthetők és, ha ez megtörtént, a mi munkánkra kerül a sor. De ettől eltekintve is, nagy az a tér, melyen rendes feladatainkat kell elvégeznünk, mulasztásainkat pótolnunk, hibáinkat helyrehoznunk. Lássuk röviden ezeket is.

Rendes feladataink közé tartozik, a rendszeres kezelés alatt álló erdők kihasználásával kapcsolatosan, az *átalakítás* ott, ahol az erdők állapota minőség tekintetében nem felelt meg a rendes erdőgazdaság követelményeinek. Az átalakítás eszközei közül kimagaslik az *alátelepítés*, melynek helyes alkalmazásával az u. n. „rontott erdőket“ és „bokros legelőket“ épp úgy, mint a rendes, de kevésbé értékes fajokból álló erdőket is értékesebbé lehet átalakítani.

Ennek az eljárásnak a meghonosítása hazánkban közvetlenül az erdőtörvény életbeléptetése után következő évekre, tehát a nyolczvanas évek elejére esik, amikor a zsarnóczai erdőhivatal kerületében indították meg azokat a nagyobb szabásu alátelepítéseket, melyeknek eredményeiben ma már több helyen gyönyörködhetünk. Ezek az alátelepítések ránk nézve valósággal erdészeti-történelmi jelentőséggel bírnak és éppen ezért, a történelmi hűség kedvéért, itt is le kell szögeznem azt a tényt, hogy az első szakszerű alátelepítés a selmeczbányai főiskola kisiblyei tanulmányerdejében, 1874-ben történt.

A rendszeres kezelés alatt álló erdők felújításánál, egyelőre legalább mint kivánság, előtérbe kezd helyezkedni a *természetes felújítás* módja is, a *fokozatos felújító vágásmód* kiterjedtebb alkalmazásával. Hogy milyen nagy jelentősége van ennek az erdők természetszerű állapotban való fentartására s értékük fokozása tekintetéből, azt a legujabbkori szakirodalom már sokszor kellő világításba helyezte s ennek a füzetnek is egyik közleményében megfelelő felvilágosítást nyerhet erről az erdőművelési módról az érdeklődő olvasó, amiért fel is mentve érzem magam az alól a kötelesség alól, hogy ezt a kérdést most itt tárgyaljam.

Az erdőművelés nézőpontjából továbbá örvendetesnek és ugyancsak nagyjelentőségűnek tartom azt az ország-szerte tapasztalható mozgalmat, amely az erdészeti kísérlet-ügy munkássága révén, az erdők nevelése és gondozása terén, az *erdőlések* vagy amint mások nevezik, a *gyéritések* szakszerű keresztülvitelét czélozza. Ennek a megfelelően keresztülvitt erdőnevelési módnak a hatása eddig nem is képzelt előnyökben nyilvánul s általános elterjedése a rendszeresen kezelt erdőbirtok jövedelmét nem remélt mértékben fogja fokozni, nemcsak az előhasználatként kitermelt nagyobb mennyiségű fatömeg értékesíthetése következtében, hanem azért is, mert a főhasználati fatömeg minősége hasonlíthatatlanul jobb és ennél fogva értékesebb is lesz.

Feladata tehát az erdőművelésnek a jövőben felkarolni mindenütt, ahol ennek a szüksége mutatkozik, az *alátelepítés* átalakító munkáját s meghonosítani a szakszerű *erdőléseket* hazánk összes erdőgazdaságaiban.

Ami pedig ma még csak *kivánság* gyanánt jelentkezik, t. i. a *természetes felújításnak*, jelentőségéhez viszonyított, felkarolása, az a jövőben *parancs* legyen mindenütt ott, ahol

ezt az erdők fáinak sajátos természete, a termőhelyi viszonyok és az erdőgazdaság érdekei megkivánják.

Természetes, hogy a *kihasználást mindenütt össze kellene egyeztetni a felújítás érdekével*. Ezen a téren is hazai erdőgazdaságunk sok helyén súlyos következményekkel járó hibákat követtek el, mert nem tartották szem előtt azt az erdőgazdasági szabályt, melyet a szó teljes értelmében vett rendszeres erdőgazdaság már törvénytényé avatott, hogy *minden fatermelés erdőművelési célokat is szolgáljon és viszont az erdőművelés végcél gyanánt azt tűzze ki, hogy a nevelt új erdőben kitermelendő fa minősége minél jobb, tehát értékesebb legyen*. Ennek az erdőgazdasági törvénynek a követése feltételezi az *erdőtalaj jókarbantartását*, ez pedig megint elsősorban a vágásmódtól függ. A talaj termőerejének fentartását és fokozását a növénytakaró, vagyis erdőgazdasági talajokon az erdő állandó fentartása főképp *elegyes erdők* alakjában biztosítja. Ha rövidebb ideig is takaratlanul marad a talaj, ezt feltétlenül megsínyli. Ebben rejlik a *tarvágás* alkalmazásának egyik lényeges káros hatása, holott hazánk erdőgazdaságában ez van tulsúlyban elterjedve, mert mint fatermelési mód a *legkényelmesebb* és *legolcsóbb*, a felújítás eszközei között azonban a *legdrágább*.

Nem sok bizonyítás szükséges ahhoz, hogy ennek az igazságáról meggyőződjhessünk. A tarra vágott területet mesterségesen kell felújítanunk vetéssel vagy ültetéssel, a felújítás hézagai a legtöbb esetben éveken át pótlásra szorulnak, a tarra vágott területet sokszor rohamosan ellepik a különböző gyomok és gyomfák, melyek ellen nagy küzdelmet kell folytatnunk, előszeretettel keresik fel az ilyen nyílt és mesterségesen beerdősített területeket a különböző káros rovarok, amelyek megsemmisíthetik felújítási mun-

kánk eddigi eredményeit, sőt megakadályozhatják e munka folytatását (Hylobius, Otiorhynchus niger, cserebogár-pajod stb. károsítása). Mindez nagy pénzáldozatokat kíván, és ha ehhez hozzáveszszük még azt is, hogy a tarvágásos területeken a talaj termőerejének csökkenésével a fa törzsképzése sem lehet annyira tökéletes, mint ahogyan ezt a természetes uton, például fokozatos felújító vágás nyomán keletkezett erdő törzseinél tapasztaljuk, a vágásforduló végén ennél fogva kevesebb és gyengébb minőségű, tehát kisebb értékű fatömeget nyerünk, beláthatjuk, hogy a *tarvágásos* kihasználás az erdőgazdaságot a legdrágább felújítási módra és azonkívül is a rendesen kisebb mennyiségű és gyengébb minőségű fatermésnél fogva, még külön hozandó áldozatra is kényszeríti.

Ebből az következik, hogy az erdőgazdaság *állandóan* megfelelő jövedelmezőségére és a talaj termőerejének megővésére való tekintettel, a tarvágást szálerdőben csakis ott alkalmazzuk, ahol erre az erdőgazdaságot az illető fafaj sajátos természete, a termőhelyi és esetleg a meglévő különleges gazdasági viszonyok valósággal reakényszerítik. Mindenütt másutt igyekezzünk előtérbe helyezni a *természetes felújítást*.

Ezzel kapcsolatosan feladata a hazai erdőművelésnek a *fafajok helyes, természetszerű megválasztása*.

Többször és több helyen volt már alkalmam rámutatni azokra a helyenként sajnos tapasztalható visszaélésekre, melyeket erdőgazdaságunkban ezen a téren elkövetnek s amelyeknek káros következményei utódainkat fogják érzékenyen sújtani. Ezek a sokszor jóhiszemű visszaélések akkor vették kezdetüket, amikor az elmúlt század 70—80-as éveiben különösen az erdeifenyőt, de emellett a fekete- és vörösfenyőt is kezdték derüre-borura megtelepíteni ott, ahol

a termőhelyi viszonyok az imént említett fajok természetének nem feleltek meg, holott ezeken a helyeken pl. a kocsányos és kocsánytalan tölgy, vagy a lucz- és jegenyefenyő kitünően tenyészett volna. Ezeket az erdeifenyveseket most, 30—40 esztendő múlva, már igen sok helyen vágják, nem nagy öröme a birtokosnak, mert az elterebélyesedett, rendellenes növési fákból álló, többnyire hótörés folytán kiritkult és műfatermelésre nem alkalmas faállományokat alig lehet haszonnal értékesíteni.

Ma már jelentékenyen csökkent ez az erdősitési láz, de sajnos, nem szűnt még meg abban az alakjában, amelyről a tölgy- és fenyőerdőgazdaság számos helyén győződhetünk meg, ahol a természetadta kocsánytalan tölgyeseket kocsányos tölgyesekké, a jegenyefenyveseket pedig lucz- és részben vörösfenyvesekké alakítják át. Ezzel a ténykedéssel szembe szállnak a természet örök törvényeivel, amelyeken pedig megboszulatlanul erőszakot venni nem lehet. Alkalmazkodjunk tehát ezekhez a törvényekhez, melyek mindig a termőhelyi viszonyok sajátosságában nyernek kifejezést; ezekhez alkalmazkodott az élet kezdetétől fogva a különböző fajok természete, ezeknek a nyomán válogassuk ki mi is következetesen azokat a fajokat, amelyek a meglévő termőhelyi viszonyoknak a legjobban megfelelnek; nemcsak azért, mert így a legnagyobb és legértékesebb faanyagot szolgáltatják, hanem azért is, mert természetüknek megfelelő viszonyok között a legnagyobb fokig fejlődik ki bennök az ellentállásnak az az ereje, amelylyel leginkább képesek megküzdeni a különböző káros befolyások ellen.

Még egyet. Az erdő mesterséges felújítását kikerülni nem lehet. Felpanaszoltuk azokat a hibákat is sokszor, melyeket az erdő gondozói ezen a téren elkövettek, s amelyek az erdősités sikerét sokszor megghiúsították.

Küszöböljük ki ezeket is azzal, hogy *gondoskodjunk kifogástalan minőségű vetőmagról s neveljünk és ültessünk életerős csemetéket.*

*

Az erdőművelés feladatainak eme nagyjából történt körvonalozása után, az előttünk álló feladatok megvalósítására nézve, vajjon milyen perspektívát nyújt a jövő?

Kemény munkára edzett, önértetes, akaraterős, képzett erdőtisztikar, képzett, munkabíró, de az anyagi nyomasztó gondoktól ma még felszabadulást váró műszaki segéd-személlyel, az ország számottevő erdőgazdaságaiban. Az államerdészeti élén, a nagy elődök nyomdokait követő méltó utód, aki munkatársaival együtt *az erdőt nemzeti vagyonnak tekinti* és azt, mint az ország féltett kincsét, védeni, ápolni és művelni hivatott. Ez a jelen! *Bizalommal tekinthetünk a jövő elé!*

KÜLÖNFÉLÉK.

A földművelésügyi költségvetés a pénzügyi bizottságban.
Ritkán tekintettünk oly nagy érdeklődéssel a földművelésügyi költségvetésnek a pénzügyi bizottságban való tárgyalása elé, mert egyfelől ez volt az első alkalom arra, hogy *Serényi Béla* gróf földművelésügyi miniszternek programjával megismerkedjünk s másfelől az állami erdőtisztek ügyének állásáról is újabb tájékozást szerezzünk.

A napilapok csak az első tekintetben elégitették ki némileg várakozásunkat, az erdőtisztek ügyéről ellenben csak kevés ujság hozta azt a hirt, hogy az általános vita során *Lévay Lajos* báró ajánlotta a miniszter figyelmébe az erdőtisztek sérelmeit.

Abban a kedvező helyzetben vagyunk, hogy a következőkben teljesen hiteles forrásból kiegészíthetjük a napilapok hézagos tudósításait.